

ד.ש.

פרוטוקול מס' 27/ג

מישיבת ועדת הכספים, שנתיימה ביום ג'
א' בשבט תשי"ד 5.1.54, בשעה 8.30

נרכזים:

י. גורי - היו"ד
א. אלישר
י. בדר
א.מ. גניחובסקי
ש. דיין
א. הרצפלד
ק. לוז
ז. שפר
ח. אריאב
י. פודרר
מ. קלמר
י. בדר
ח. רובין

מזמנים:

מר ארגוב - נציב מס-ההכנסה
מר ארנון - מטעם משרד האוצר
מר שוהם - מטעם משרד האוצר
מר ב. אנביאל
מר הלל דן - מנהל חברת השילומים

סדר-היום:

א) הדיון בענין חברת-החשמל
ב) הדיון בענין מס-ההכנסה
ג) הדיון בתקציב מטבע חוץ
ד) הדיון בענין השילומים

ר.ש.

א) הדיון בענין חברת החשמל

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.
אני רוצה להזכיר לחברי הועדה, כי בישיבת הועדה לפני שבועיים הצעתי לסכם את הדיון בדבר המו"מ עם חברת החשמל. הצעתי להצטרף להצעתו של חברי הועדה, שהועדה רושמת לפנייה את החלטת הממשלה. לאחר מכן תתפרסם בצבור ידיעה, שישנה בענין זה התפתחות מסויימת, ויתכן שתבאנה הצעות חדשות מצד החברה. בשבוע שעבר הודעתי כי נתבקשתי ועוד לדחות את הסיכום.

אני מציע כי סיכום ועדת הכספים יהיה כך:
א) ועדת הכספים רושמת לפנייה את החלטת הממשלה; ב) דבר זה אינו מונע שאם תבאנה הצעות חדשות, הממשלה תוכל לדון בהן.

י. בדר:

הצעתי לסיכום היא כדלקמן: הועדה מצטערת על התוכן החד-צדדי של הסכם לונדון, בין הממשלה לבין חברת החשמל, ומצטערת היא שלאחר אישור ההסכם הזה בכתב, חזרה ממנו הממשלה באופן חד-צדדי.

ח. רובין:

אני מבקש לדחות את ההחלטה לשבוע הבא. סיעתי אינה מוכנה ברגע זה להציע הצעה מנוסחת.

י. בדר:

אני מצטרף לבקשה זו.

היו"ר י. גורי:

הודעתי במפורש בשבוע שעבר, כי לאחר דיונים מספר ולאחר דחיות, הכרחי לסיים את הדיון. אני בדרך כלל אינני מסרב לבקשות סמין זה של חברי הועדה, אולם הפעם לא אוכל להסכים לדחות זאת לשבוע הבא. אני מוכן לדחות את ההחלטה לסוף הישיבה, בעד אז אולי תוכלו להגיע לידי החלטה.

י. בדר:

מכיון שהיו"ר הזכיר שהיתה איזו התפתחות נוספת בענין המו"מ עם חברת החשמל, ולי דבר זה אינו ידוע, אני חושב כי שר הפיתוח צריך לבוא לוועדה ולמסור לנו את האינפורמציה האחרונה ביותר.

היו"ר י. גורי:

שר הפיתוח השתתף איתנו בכל הישיבות בהם נסב הדיון על שאלה זו, והוא חשב כי הסיון נסתיים. אשר להתפתחות הנוספת אותה הזכרתי, הרי לא באה הצעה חדשה מצד החברה. נתפרסמה רק עובדה אחת, שרוטנברג נסע ללונדון וחשבו שעקב נסיעתו תבוא הצעה חדשה, אולם היא לא באה.

כפי שאמרתי, אני דוחה את ההחלטה בשאלה זו לסוף הישיבה. אני מקווה שעד אז יביא חבר-הכנסת רובין הצעת סיכום מסלול.

ב) הדיון בענין מס-ההכנסה

היו"ר י. גורי:

אני רוצה למסור לחברי הועדה, כי בשאלה זו התעוררה בעייה פרוצדורלית, אם אמנם דנה הועדה באותו הדבר שאליו התכוונה הכנסת, כשהעבירה אלינו את השאלה. כדי להבהיר את הבעיה הפרוצדורלית, אקרא קטעים מספר מנאוסו של חבר-הכנסת אבניאל גמליאט הכנסת ולאחר מכן את דברי יו"ר הכנסת. חבר-הכנסת אבניאל אמר: "באותה שעה עצמה נמצאים חלקים שלמים הפטורים מעול מצוות זה, אם כי הדבר נעשה בצורה חוקית. אני יודע שגם בחוגים העושים עסקים וגם בין בעלי האמצעים עוברים עבירות ואין משלמים לפי דרגת אמת במס-ההכנסה ובמסים אחרים. אבל אלה, לפחות, עוברים עבירות, ואנחנו עושים הכל כדי לתפסם. אין הדבר כן כאשר פוטרים מראש ובהתאם לחוק את כל השטח הנקרא כאילו "התישבות עובדת". נמסר לי, למשל - והייתי רוצה ששר האוצר יתקן את דברי - שמיום קום המדינה עד היום שילמו הקבוצים - ואני מדגיש, הקבוצים ולא המושבים - בסך-הכל 60 אלף 2"י מס-הכנסה. 60 אלף ל"י ולא יותר."

ר.ש.

שר האוצר אשר בסוף דבריו: "אני מצע שגם אתה תסכים שהענין יועבר לוועדה רצינית שתדון בכל עניני מס ההכנסה, ואם גיברת על בזבוז - אם הבזבוז בקרקע, זה לא יכול להיות בידיעה. אבל יתכן שיש עוד דבר, והואיל ואתה עושה "צ' לאנג" אני מציע שוועדה רצינית תדון בזה, אם ועדת הכספים או שתי ועדות. אני מציע לכנסת שהדבר יועבר לטיפול רציני בוועדת הכספים, שתטפל בכל השאלות הללו".

יו"ר הכנסת אמר: "יש הצעה מתואמת של חבר הכנסת אבניאל ושל שר האוצר, שכל הענין מס ההכנסה יועבר לוועדה אשר תחליט עליה ועדת הכנסת. ויש הצעה של חבר הכנסת רובין - אם הוא עומד עליה - שלא לכלול ענין זה כולו בסדר היום".

לדעתי, אף על פי שחבר הכנסת אבניאל דיבר דברים כלליים, היה העוקץ שבדבריו מכוון נגד הקבוצים וההתיישבות העובדת. אולם הכנסת לא העבירה אלינו את השאלה הזאת בלבד לדיון, אלא את כל ענין מס ההכנסה. לכן חושבני שלא ניהלנו את הדיון המתאים בוועדה. עלינו לסכם בענין זה סיכום פרוצדוראלי.

ס. סלטר:

כל השאלה הזאת הועלתה על סדר היום ע"י חבר הכנסת אבניאל. אני מציע שאנו נשאל אותו למה הוא התכוון, לכך שישנה הפליה - כלומר הקבוצים אינם ממלאים אחרי החוק - או שהחוק מפלה לטובה את הקבוצים לעומת האחרים.

ב. אבניאל:

אני אמרתי בפירוש שהקבוצים אינם מופלים לטובה או לרעה, אלא שלפי החוק הקיים אינם חייבים לשלם כמעט ולא כלום. הבית החליט להעביר את הדבר לוועדה מוסמכת, כדי שהיא תבדוק אם אמנם כך הם הדברים בהתאם לחוק, ואם כן - מה הוועדה מציעה. בהתאם לכך הבאתי הצעות, ואני חושב שעלינו לנהוג בשיטה זו.

א. אלישר:

הכנסת העבירה אלינו את הדיון בכל עניני מס ההכנסה, ואנו לא רנו בכך. לדעתי, יש לדון בגוף הענין ולא להביא מצעות חלקיות, עלינו להמשיך בדיון.

ח. רובין:

ראשית ברצוני להעיר הערה פורמלית. אם מישהו מחברי הוועדה רוצה להציע הצעות העוסקות בניגוד לחוק מסויים, אינו יכול לעשות זאת בצורת הצעה שהוועדה תביע אי שביעות רצונה מהחוק. הוועדה אינה יכולה לגנות חוק, אלא רק לעבד הצעת חוק חדשה ולהביאה לכנסת לקריאה ראשונה, או לפנות לממשלה בדרישה לתקן את החוק.

ב. אבניאל:

חבר הכנסת רובין שכח כי אנו חייבים לסכם את הדיון ולהביא למליאת הכנסת את מסקנותינו. אי-אפשר לומר שאסור לנו להניח על שולחן הכנסת המלצות לשינוי חוק שויים. איננו משנים את החוק, אלא באים לידי מסקנה שכדי לתקן את המצב הקיים יש לתקן את החוק. אין שום איסור על כך.

ס. סלטר:

מכיוון שהתברר שהקדשנו 4 ישיבות לא למטרה המיועדת עלינו להקדיש ישיבה נוספת לבדיקת החוק, ואם נבוא לידי מסקנה שמהו בו אינו בסדר, עלינו לציין זאת.

יו"ר י. גורי:

אף על פי שיו"ר הכנסת אמר כי הוא מעביר את כל ענין מס ההכנסה, חברי הוועדה צריכים לברר לעצמם היטב למה התכוונה הכנסת. ברור לי שהיא לא התכוונה לכך, שהוועדה תחליט אם מס הכנסה המוטל על הקבוצים הוא טוב או רע. חבר הכנסת אבניאל דיבר על ירידת

המוסד, על עבריינים ועל דברים שונים, ואם נקבל את הדברים כששוטם, עלינו להעביר תחת שבט הבקורת את חוק מס ההכנסה כולו, את כל סוגי העבריינות, ולבוא לכנסת ולומר: אנו מציעים לתקן את החוק, אנו מציעים לאחוז באמצעים נגד סוג מסויים וכד'. אם זוהי הכוונה, עלינו לבנון את הצעות הסיכום ולהכנס מחדש לדיון בכל ענין מס-ההכנסה.

יחד עם זאת, איננו יכולים להתעלם מן העובדה, שבקבוצת דבריו של חבר-הכנסת אבניאל, הוטבע חותם של עבריינות על חלק מסויים מן הצבור. אני חושב שלא ננהג בהגינות כלפי החלק הזה אם לאסר נאמר שלפי החוק הוא אינו מופלה לטובה או לרעה.

שמעתי שהממשלה מכינה תקונים לחוק מס ההכנסה, ונדמה לי שאין כל הגיון להכנס עתה לדיונים בעניני מס הכנסה, ביחוד כשבסוף ינואר נכנס לדיונים בתקציב.

מר בצ ארגוב:
אמנם אינני חבר ועדת הכספים, אבל בכל זאת אני מציע שלאחר שהענין הועלה בכנסת והתקיימו כסה וכסה דיונים בוועדה, רצוי לתת הודעה על כך.

ברצוני להביא לידיעת חברי הוועדה כי ועדה המורכבת מה ויתקון, הניג, ברוב ובלום מטפלת עכשיו בהכנת הצעות לתיקונים כלליים לחוק מס ההכנסה.

יחד עם הגשת הצעת התקציב החדשה, יגיש שר האוצר הצעות לדירוג דרגות כל המסים שעליהם מתבסס התקציב, כולל מס הכנסה.

י. פורדר:
אני מציע שנקבל סיכום ביניים בשאלה זו, כתוספת ההודעה שאת השאלה בכללה נביא לכנסת בקשר עם החוק החדש.

ח. אריאב:
אני מוכן לקבל את הצעתו של חבר הכנסת פורדר, אבל אינני מוכן לקבל כסיכום ביניים לא את הצעתו של היו"ר ולא את הצעתו של חבר הכנסת אבניאל. אני מציע שנדחה את הסיכום בשאלה זו לישיבה הבאה, ובינתיים יביאו החברים השונים של הוועדה הצעות משלהם.

א. אלישר:
אינני יכול לקבל את הצעתו של חבר הכנסת פורדר, ואני עומד על הצעתי שנמשיך בדיון על כל עניני מס ההכנסה, כפי שהועבר אלינו.

י. בדר:
לדעתי כל הספיקות שהובעו כאן הינם מבוטלים לא הוטל עלינו לכרוך מהו החוק וגם לא אם הוא משחרר למעשה את הקבוצים ואת הקואופרטיבים מס ההכנסה. הוטל עלינו לבדוק בהתאם לחוק מה משלמים ואם משלמים, לדעתי עלינו לקבל היום סיכום, ואפשר אפילו לקבל את שתי ההצעות של היו"ר ושל חבר הכנסת אבניאל, כי אין ניגוד ביניהן.

אשר להצעת החוק החדשה בענין מס הכנסה, בטוחני שהיועץ-המשפטי יגיד לנו כי זוהי הצעת תיקון המתכוונת לשורה שלימה של סעיפים וענינים שבחוק, ובענינים שהצעת התיקון אינה נוגעת בהם אין מקום להציע תיקונים.

ד"ר קטרנו:
לא אוכל להגיד דבר זה, כי ברור שאפשר להציע תיקון לכל סעיף וסעיף.

י. בדר:
אני שמח שכך הוא הדבר, וחוזר על דעתי, שאסור לנו לדחות את הסיכום, ואם לקבל סיכום - אל לנו להתבייש. עלינו לוטר בדיוק כמה התחייבו הקבוצים לשלם וכמה שילמו.

עלינו לציין בדו"ח את הנובדה "תנובה" לא שילטה פרושה. אם זה בסדר - למה תתבישו? אם אין זה בסדר - ודאי שעלינו להכניס זאת.

ק. לוז:

נכון הוא שלא נמסר לנו ענין בדיקת החוק באופן ישיר, אבל ברור שלא נמסר לנו ענין גודל התשלומים. ההצעה להתקבלה בכנסת היתה ההצעה שהוצעה ע"י שר האוצר. על כל פנים, שר האוצר הודיע שהגבייה היא לכי החוק; על כל פנים, הנתונים בידינו והוא אינו זקוק לחקירה של ועדת הכספים. ברור שהצלת שר האוצר היתה מכוונת למשהו יותר מקיף מאשר ענין הקבוצים, כי הוא בפירוש התכוון לבדיקה כללית של ענין מס-ההכנסה. ואילו היינו באמת ממלאים אחרי החלכת הכנסת, היינו צריכים לקבל את הצעתו של חבר-הכנסת אריאב. אבל מכי שענו נמצאים כמעט סמוך במקצת, אני מוכן לקבל את הצעתו של חבר-הכנסת כדד - לא להסביר.

י. פורדר:

אני מציע שנקבל עכשיו סיכום ביניים, ואני רוצה לומר לחבר-הכנסת דד אלישר, כי אין ניגוד בין הצעתי להצעתו. אפשר להביא גם דבר חשוב ביותר לכנסת, בשלבים.

היו"ר י. גורי:

אני חושב שהצעתו של חבר-הכנסת פורדר יכולה להתקבל על דעת כל חברי הועדה.

ח. רובין:

דעתי היא כי גם את ההחלטה אם יש מסקנות ביניים או לא אפשר לקבל רק לאחר שידוע מהו הנושא של המסקנות האלה.

ז. שפר:

לצערתי, אני חייב לחלוק על דעתו של היו"ר. הועדה יכולה לדון בכל ענין הנראה לה ולהסיק ממנו מסקנות. אולם כאן ישנו דבר אחד לגמרי, העובדה שהכנסת העבירה אלינו ענין מסויים, מקיף, ואינני מסכים שהמסקנות תבאנה בצורת שלבים כך, שהשלב הראשון יהיה בנוגע לקבוצים דוקא. אפשר להביא מסקנות על שניים-שלושה סעיפים, אבל לאו דוקא על הקבוצים.

ד"ר קיטרון:

איננו דנים כאן בחוק, אלא בהחלטת הכנסת, שהעבירה לוועדה ענין מסויים. אין לפרשה לפי הכללים הקיימים לגבי חוקים, אלא לפי השכל הישר. ד"ר אבניאל דבר על אי-שוויון בעול המסים, והוא טען שאי-שוויון הזה נובע מן החוק. אבל תוך הוכחה הכללית על ההצעה הצטרפו נושאים נוספים: שאלת הפרסום, שאלת העבירות וכד'. ובסוף נאמר, כי כל ענין מס-ההכנסה מועבר לוועדת הכספים. ברור לי שלא היתה הכוונה לכל עניני מס-ההכנסה, אלא: אי-שוויון, העבירות, הפרסום, והלקויים בגבייה. אלה הם הדברים אשר לדעתי על הועדה לדון בהם.

היו"ר י. גורי:

בישיבה הבאה נחליט על אחת משלוש ההצעות שהוצעו כאן: א) סיכום ביניים; ב) סיכום סופי; ג) לא לטכט כלל ולהמשיך בדיון. צודק חבר-הכנסת רובין שאם נציע סיכום ביניים צריך יהיה לומר מה הנושאים.

(המטף הישיבה רשמה שה).

המשך הדיון בתקציב מטבע חוץ 1953/54

הי"ר י. גורני:

בישיבה הקודמת פתחנו בדיון על תקציב מטבע חוץ. חברי הוועדה הציגו שאלות, והיום ישיבו הד"ר ארנון וטר שהם על שאלות אלו ועל שאלות נוספות שתוצגנה, במידה ויש כבר תשובות בידיהם.

ד"ר ארנון:

קודם כל אשיב על השאלה הנוגעת לשיטת העבודה הנהוגה היום בהקצבת מטבע זר. אגף התקציבים אראי לתקציב במטבע זר, והתקציב למטבע זר אחראי לביצוע תקציב זה - באותה חלוקת עבודה כפי שהיא קיימת לגבי לירות ישראליות בין אגף התקציבים והחשב הכללי. אני אמסור לחברי הוועדה על השיתוף בין המשרדים הממשלתיים ומשרד האוצר בשעת הכנת התקציב, ומר שהם ימסור על שיתוף הפעולה בין המשרדים והאוצר בקשר לבצוע.

מכל המסכים אנו מקבלים הערכה של הדרוש להם לביצוע תכנית מסויימת במשך השנה - ובמקרה זה במשך תשעה חדשים בלבד. אחרי כן מתנהלים דיונים בין האוצר לבין המשרדים הממשלתיים בקשר לעובדות האובייקטיביות: על המחירים ועל הכמויות הדרושות לבצוע תכנית מסויימת, אני חושב כי השנה באנו להסכם עם כל המשרדים על העובדות - השג שלא הושג לפני כן. ישנם עדיין חלוקי דעות בקשר לתכניות. האוצר היה בדעה שאי אפשר לבצע תכנית גדולה כל כך, או שמוטב לבצע תכנית אחרת. הענין הובא לדיון בממשלה ונמסרה לטיפול ועדת השרים הכלכליים. לאחר שוועדת השרים אשרה תכנית מסויימת, חזר הענין אלינו וקיימנו שוב דיונים עם המשרדים. הוסכם שכדי לבצע תכניות אלו צריך לחלק את התקציב לפי פרוט מסויים. לאחר שמשיגים הסכם על כך, מועבר התקציב לאגף למטבע חוץ, על אופן הטפול שלאחר זאת ימסור מר שהם.

מר שהם:

בתור פעולה ראשונה לאחר קבלת התקציב, מייעד האגף למטבע חוץ את המקורות השונים למטבע, לפי המטרות השונות. התקציב מתחלק להכנסות במטבע קשה ולהכנסות במטבע רכה - כלומר הכנסות חפשיות והכנסות כבולות פחות או כבולות יותר באפשרות הקניה. תכנית זו, אשר בה אנו מייעדים לכל הוצאה את המקורי ממנו נפריש את המטבע הדרוש, משמשת כמסגרת. בעבודה המעשית היומיומית של האגף משתדלים להקציב ככל האפשר יותר מטבע רכה ופחות מטבע קשה - כלומר לא להוציא דולארים על קניות שאפשר לכסותן על ידי השלומים או במסגרת הסכמי מסחר חליפין, וגם אם צריך לשלם בדולארים, משתדלים לנצל קודם כל את הדולארים של ההענקה ולא את הדולארים החופשיים.

נשאלתי על שיתוף הפעולה בינינו לבין הרשויות המוסמכות. כל אחת מן הרשויות המוסמכות מקבלת הודעה על התקציב עליו הוהלט, וכל אחת מהן סכינה תכנית כללית שלה. בראשית השנה עורכים תכנית כללית, ואחרי כן נפגשים מדי חודש. בפגישות אלו המתקיימות בהתחלת כל חודש קובעים מה הם הצרכים השונים למשך חודש זה, ואחרי כן נותנים הקצבה לכל אחת מן הרשויות המוסמכות במטבע הנקבע לאותם צרכים. הרשויות המוסמכות עצמן קובעות את טיב ומחיר הסחורה. האגף למטבע חוץ בודק רק את תנאי המימון. במשך החודש מתקיימות פגישות שבועיות עם הרשויות המוסמכות, כדי לעקוב אחר ביצוע ההחלטות שנתקבלו בתחילת החודש.

י. פורדר:

לאחר שנקבעת ההקצבה החדשית, מגישים הסוחרים הצעותיהם. האם הענין חוזר לאחרי זאת לאוצר?

מר שהם:

אם רשות מוסמכת צריכה לקנות סוכר, למשל, הרי אפשר לבצע קניה זו גם בדולארים חפשיים, אך גם מעשרות מקורות אחרים. נניח שסיכמנו כי נקציב חצי מליון דולאר ממסגרת הסכם החליפין עם הולנד, ואנו רוצים שהסוחרים יבצעו את הקנה בתנאי אשראי מסויימים. במידה ומתקבלות אמנם הצעות המתאימות לתנאים אלה, צריכה הרשות המוסמכת רק להעביר אלינו את הרשיונות ליבוא. אנו צריכים להוסיף חתימתנו על הרשיונות, כסמן על אישור אמצעי התשלום. אנו מקיימים דיון שני על החלטה כזאת, רק אם הרשות המוסמכת לא קבלה הצעות המתאימות לתנאים שהוחלט עליהם, או שבינתים השתנו תנאים אלה.

י. פורד:

כמה זמן מתעכב הרשיון בגלל הצורך לקבל חתימה שניה?

מר שהם:

רוב הרשיונות מקבלים את החתימה השניה תוך 24 שעות. הדבר תלוי גם בטיב הרשיון. רק 10%, או פחות מזה, שוהים יותר משלשה ימים. במידה והחתימה מתעכבת, הרי זה משום שהרשיון לא מילא אחד התנאים שקבענו.

א. אלישר:

ישנם רשיונות של מוסדות ולא של סוחרים, המתעכבים ארבעה וחמשה חדשים עד אשר הם זוכים לקבל את החתימה השניה.

מר שהם:

בהתאם לנאמר, אין הרשיונות מתעכבים בדרך כלל למעלה משלשה ימים. אם חלים עכובים גדולים יותר, הרי יש ודאי סיבה מיוחדת. ישנם אנשים שאינם מסתפקים בתשובה שלילית וחוזרים על תביעותיהם במשך כמה חדשים, עד שהם מתייאשים סוף-סוף. בענין מוסדות הבעיה מסובכת יותר, ונחזור לדון בה כאשר נגיע למעיף הקרנות.

ד"ר ארנון:

ההכנסות מן המוסדות הגיעו בשנה נובמבר 1952- אוקטובר 1953 ל-49,545,000 דולאר במזומן, כולל לי"ש. ההכנסה העיקרית באה כמובן מן הסוכנות, ואילו מלב"ן תופס את המקום השני.

מר שהם:

רציתי להוסיף מדוע אין אנו יכולים לספק תמיד נתונים מדוייקים על הכנסות ממוסדות בתקופה קודמת. לא פעם מותן המוסד כסף לתקופה מסויימת כהלואה, ומתחייבים להחזירה לו בדולארים. תוך תקופת ההלואה מגיעים אתו להסכם שיהיה מוכן לקבל את התמורה בלירות ישראליות. משום כך אי אפשר לתת מספרים מדוייקים.

המספרים אותם אני מביא הם לשנת התקציב

1952/53, מתחילת יולי 1952 עד סוף יוני 1953. גובה ההכנסות במזומן היה 44,250,000 מליון, וסחורות הובאו בשווי של 23 מליון דולאר. בסכום זה כלולות גם הסחורות שקבלנו מן המלווה השוודי של הסוכנות ומן המלווה האוסטרי בסך של 9 מליון דולאר בערך. אין זאת אומרת שכל ההכנסות היו בדולארים. אנו מעוניינים שהקרנות יביאו את הכנסותיהם במזומן, יחליפו אותן בלירות ישראליות ויקנו את הסחורות הדרושות להם בשוק המקומי. אנו מגיעים להסכם עם כל קרן על החלק שעליה להעביר במזומן ועל החלק שמותר לה להביא בסחורות. גובה האחרז של הסחורות תלוי בטיב הפעולות שהקרן עושה. הסכמים כאלה קיימים עם קרנות המעבירות יותר טמאה אלף דולאר לשנה. אין מתירים להן להביא סחורות הפוגעות בתוצרת הארץ, או שאינן לשמוש עצמי של אותה קרן. אין אנו רוצים שהעברת סחורות תשמש אמצעי לקבלת שער טוב יותר למטבע, או לפגיעה בתוצרת הארץ. על רקע זה קיימות לא פעם אי-הבנות מסויימות. הייתי עושה אי צדק לקרנות בארץ אילו הייתי אומר כי האשמה היא בהן. לא פעם האשמה היא בידי הקרן בחו"ל התורמים סחורות עבור הקרנות, וקרנות אינן מודיעות להם כי אסור להביא סוג זה של סחורות. מאד לא נעים לומר לידידים שאיננו יושבים על סחורות אלא כסף. מצד שני אי אפשר להקל בענין זה; עם כל הכבוד לקרנות, העברות כאלה משמשות לא פעם גורם להצפת הארץ בסחורות הפוגעות בתוצרת הארץ. הקרנות התחייבו להודיע לתומכיהן בחו"ל מה מותר לשלוח ובאלו כמותות, וכי רצויות העברות כספים במזומן. במידה וקרן מוכרחה להביא סחורות שאין להשיג בארץ, אנו מציעים לה להעביר לנו את הדולארים ואנו נשיג עבורם את הסחורה במסגרת ההסכמים המסחריים שלש לנו, או מקור אחר של מטבע שאיננו חפשי. היבוא של הקרנות נכלל במסגרת תכנית היבוא. קשה היה להכניס את הקרנות למסגרת זו.

א. אלישר:

כוונתי לא היתה לקרנות גדולות שיש להן מגביות ושליחים. ישנו ארגון נשים ישראליות בנות ירושלים שקבל מיהודי ארגנטיני משלוח של בגדים משומשים. אין נותנים למוסד זה רשיון להכניס את המשלוח הזה, משום שקיים עדיין באוצר ויכוח כיצד לרשום אותם 700 דולאר במפרים. על כך מתווכחים חדשים ובינתיים מונחים הדברים במחסני עבודה. במקום לעזור למוסד צדקה, רק מכבידים עליו. כאשר פונים בשאלה זו אל משרד המסחר והתעשייה, הוא מפנה לאוצר וכשפונים לאוצר, הוא מפנה למשרד הסעד וגם זה יודע להפנות למשרד החינוך והתרבות.

מר שהם:

אם המדובר הוא על 700 דולאר, העיכוב איננו באשמת הנהג. כנראה שבאחד הצנורות לא פעלו כראוי. אם חבר הכנסת אלישר יעביר לי פרטים על ענין זה, אבדוק טה קרה.

לעומת זאת אני יכול להביא מקרה של ארגון נשים מסויים שדרש הקצבה של 100,000 דולאר ליבוא בשר. אמרנו לנציגות הארגון להודיע לתוכמיהן כי הפעם אנו בכנעים ללחץ, אך פעם שניה לא נסכים להקצבה כזאת. אותו מקרה קרה זוב, ושוב לא יכלנו לעמוד בלחץ ונתנו אישור. עכשיו באים אלינו בפעם השלישית באותה תביעה. אין שולחים לארץ קמח ללחם, אלא דוקא מצרכים הנמכרים בשוק השחור, כי שם שער הדולאר הוא הגבוה ביותר.

ד"ר ארנון:

השאלה הבאה שנשאלנו היתה קשורה בבכה הרבית שאנו משלמים בחו"ל. שר האוצר הודיע אתמול בכנסת כי הרבית שאנו משלמים עבור מ ווה העצמאות היא בגובה של 5,5%. ההפרש בין 3,5% ל-5,5% מעיד על ההוצאות הקשורות בקבלת ההלוואה.

ח. רובין:

לפי מה מחשבים את האחוז העודף?

ד"ר ארנון:

אם מתוך הלוואה של אלף דולאר מקבלים במזומן רק 850 דולאר, פרוש הדבר כי 150 דולאר הם ההוצאות הכרוכות בקבלת אלף הדולארים שצריך יהיה להחזיר, וקל לחשב מהו האחוז שהם מהווים. בעיית הישוב ההוצאות של מלווה העצמאות והרבית הכרוכה בו, היתה נושא למחקרים וויכוחים רבים באוצר. לאחר ייעוץ עם כל המומחים שעמדו לרשותנו הגענו למספרים שמסר שר האוצר בכנסת. מענין לציין כי התברר שה"סייבינג בונדס" זולים יותר מה"קיופון בונדס". מצאו כי 3,5% מהווים את הממוצע של הרבית בין זו המשתלמת על ה"סייבינג בונדס" לזו המשתלמת על ה"קיופון בונדס". בעברתתחלקו האגרות בין שני הסוגים, בדיוק לפי 50%, אם כי הקונה את ה"קיופון בונדס" מקבל קצת יותר רבית.

א. אלישר:

האם הישוב האחוזים נעשה על יסוד הסכומים שקבלנו, או על יסוד הסכומים שנקבעו בתוך המטרה הסופית של מלווה העצמאות?

ד"ר ארנון:

הישוב מסתמך אך ורק על הכספים שקבלנו באופן מצטי.

י. פורדר:

אני רוצה לדעת מה היתה ההכנסה מכל המקורות של מטבע זר, הכלולים בתכנית של 250 מליון דולאר - כמה נתקבל מן ההענקה, כמה נתקבל במסגרת חוזים מסחריים.

י. בדר:

האם בחישוב אחוז ההוצאות, הסתמכתם גם על האובליגציות, או רק על הכסף ששולם במזומן?

ד"ר ארנון:

חישבנו את ההוצאות רק ביחס לכספים שקבלנו במזומן, הוצאותינו על רבית קטנות יותר אם מועד הפרעון הוא כעבור עשרים שנה, מאשר אם מסתפקים בהוצאות קטנות יותר, אך נאלצים להחזיר את המלווה לאחר עשר שנים. הרווח הגדול הוא בשנים האחרונות, ואת זאת לא לקחו בחשבון. אנו הבאנו בחשבון כי חלק מן המלווה ישולם יותר מהר. חשבון ההוצאות מתבסס על הנתונים שהיו לנו כאשר הכנסות המלווה הגיעו ל-106 מליון דולאר, אולם מן הדוחים המתקבלים מאז מתברר כי אין שנוי גדול ביחס זה.

מר שהם ישיב על השאלה הנוגעת לרבית הכרוכה במלוות לזמן קצר.

מר שהם:

התמונה שאמסור לא תהיה שלמה, אם לא אפרט תחילה מה הן התחייבויותינו במטבע חוץ לאותה תקופה. אנו מחלקים את ההתחייבויות לכמה סוגים. קודם כל מבחינים בין התחייבויות ישירות של הממשלה ובין התחייבות של הממשלה לשלם לגוף בחו"ל דולארים תמורת לירות ישראליות הניתנות כהקצבת האוצר.

חלוקת ההתחייבויות לפי זמני הפרעון נעשית כדלקמן: א. התחייבויות למועד ארוך כוללות התחייבויות שיש לפרוען תוך תקופה העולה על חמש שנים; ב. התחייבויות למועד בינוני כוללות אותן התחייבויות שיש לפרוען תוך חמש שנים; ג. התחייבויות למועד קצר כוללות אותן התחייבויות שיש לפרוען תוך שנה אחת.

ביום 30.6.53 הגיעו סך הכל ההתחייבויות הישישות של הממשלה ל-309,527,000 דולאר. מתוך זה התחייבויות לזמן ארוך - 255,725,000 דולאר; התחייבויות לזמן בינוני - 18,219,000 דולאר והתחייבויות לזמן קצר - 35,583,000 דולאר. אם נשווה מספרים אלה לנתונים שהיו ב-1952 ב-31.7.52, הרי נקבל סך הכל של התחייבויות ישירות - 278,011,000 דולאר. מסכום זה היוו החובות למועד ארוך 221,582,000 דולאר; החובות למועד בינוני - 18,807,000 דולאר והתחייבויות למועד בינוני - 37,622,000 דולאר.

בתקופה שצוינה כאן, היה על הממשלה לשלם חובות בסך 110 מליון דולאר, קרן בלב, בהול חובות אלה הוא התפקיד השני של האגף למטבע חוץ, דהיינו - "לגלגל" את החובות שסכומם הכולל עולה על התקציב, בהתאם להוראות הממשלה שנקבעו בתקציב. אנו יכולים להקטין את החובות מדי שנה באותו סכום שנקבע על ידי הממשלה בסעיף לרזרבה וסלוק חובות. בשנת הכספים יולי 1952-יולי 1953 הקטנו את החובות למועד קצר ב-15 מליון דולאר. דבר זה אינו משתקף ברור במספרים שמסרתי קודם, כי כלולה בהם הגדלת התחייבויותינו על חשבון מלווה העצמאות. התחייבות זו כלולה גם בהכנסה בתקציב.

מתוך הסכום של 400 מליון דולאר של חובות (כולל התחייבויות ישירות וערבות על ההתחייבויות), 72 מליון דולאר הם לזמן קצר, ומועד פרעונם חל תוך פחות משנה. מתוך הסכום הכולל אנו חייבים לבנק ליבוא ויצוא 127 מליון דולאר ברבית של 3,5%. במלווה העצמאות הרבית והנומינלית היא 3,5% והרבית המעשית קרובה ל-5,5%. יש לנו חוב של 6,5 מליון דולאר לממשלת המנדט לשעבר והוא נושא רבית של 1%. עוד 3 מליון דולאר חייבת הממשלה ישירות לספקים, ברבית של 4,5%-3,5%. כן ישנם קווי אשראי קבועים.

אנו משתמשים בכל הנכסותינו בדולארים במזומן לצורך תשלום חובות. את הסחורות אנו קונים באשראי שהצורה הספוסית שלו הוא קווי אשראי: הספק מקבל את הכסף במזומן מהבנק. הרבה המוצעת לקווי אשראי אלה הססתכמים ב-30-35 מליון דולאר, היא 5,5% וזה כולל קומיטיון, רבית ושאר הוצאות במטבע חוץ הכרוכות בכך. כל הדברים האלה אמורים לגבי החובות הגדולים. לגבי שאר החובות יכולה הרבית להגיע עד 9%. במקום זה או אחר שלמנו בעבר רבית גבוהה יותר אם כי בצורה מוסווית, כי המדובר היה על המחיר בשוק הבינלאומי ונתבעו לשלם מחיר שעלה על המקובל בשוק זה. בשנה האחרונה הקטנו את שיעור הרבית במידה נכרת, בהתחשב עם סך כל החובות שעלינו לשלם כל חודש במזומן. מטרת מלווה הפיתוח ונסיעתו של שר האוצר לארצות הברית אצא מכוונם בעיקר לשחרר אותנו מהלוואות עם רבית גבוהה, אולם לפי המספרים שמסרתי אפשר להניח על איזה סכומים יכולה לחול רבית גבוהה כזאת. בתוך החובות ישנם 6,5 מליון דולאר שאיננו משלמים עליהם רבית כלל, אולם דוקא אלה הם החובות המציקים לנו ביותר, דהיינו החשבונות הפתוחים עם חברות התעופה, הספנות וכד', שאנו חייבים להמיר את המטבע הישראלי שבידיהם במועדים מסויימים. אין אנו משלמים להם רבית, כי הלא בינתיים הם מחזיקים בלירות ישראליות, אולם אנו מחזיקים את התמורה בדולארים ועל כן בא הדרוש במטבע זר. מועדי התשלום הזה חלים לפי המוסכם במשא ומתן. לפעמים מסכימה אחת החברות להלוות את הכסף לאחד המוסדות או הקרנות.

א. אלישר:

מבנקים ישראליים בשוויצריה קבלנו מליונים דולארים, והמלווים קבלו עבור כספים רבית שטו של 10% מן הבנק. הבנק עצמו מתקיים על ידי התוספת שהוא מקבל מן האוצר על הרבית שהוא משלם למפקיד, ולדעתי - וכן לדעת קומחים בשוויצריה - משלם האוצר עבור הלוואות אלו עד 18%.

מר שהם:

אם קיימים מקרים כאלה, הרי הם כל כך מחוץ לכלל הן מבחינת תדירותם והן מבחינת הסכומים שעליהם מדובר ביחס לסך הכל של החובות, שאין להביאם בתור דוגמא.

הרביית הממוצעת אינה אולה על 7,5%.
אם ישנו מקרה כפי שציין חבר הכנסת אלישר, אובה לו אם ימסור לי פרטים עליו כדי שאוכל לחקור.

ח. אריאג:
האם הרביית הממוצעת של 7,5% שצינת, כוללת בתוכה גם סכומים ששולמה עליהם רבית של 18%?

מר שהם:
לא.
בישיבה הקודמת נשאלה שאלה על ההכנסות מהעברות פרטיות - כיצד היא משפיעה ומה הן המגמות. בנתונים שלנו כללתי גם את היצוא הסמוי, כי לא פעם העברות פרטיות והכנסות מתיירות הם היינו הך ומשלימים זה את זה.

מ. קלמר:
מהי הסיבה אשר התמורה שהאוצר נותן למטבע זר המועבר בדרך זו?

מר שהם:
שער ג' ופרמיה של 800 פרוטה.

בארבעת החדשים שמתקציב השנה הזאת, דהיינו בחדשים יולי-אוקטובר, הגיעו ההכנסות מסקורות אלה ל-4,275,000 דולאר, אלו הן הכנסות במטבע חופשי בלבד. בשנה החולפת קבלנו באותה תקופה רק 2,900,000 דולאר - כלומר עליה של 1,300,000 דולאר.

י. פורדר:
בטרם נבור לענין חדש, אני רוצה לקבל תשובה ברורה אם נכון הדבר שבנק ישראלי למחצה שהוא מוסד צבורי כמעט, נותן למדינה הלואות תמורת רבית של 18%. המדובר הוא על בנק מסויים, בנק "סוויס-ישראל", ואני רוצה לדעת אם יש אמת בהאשמה זו או לא.

א. אלישר:
הפרוצדורה היא כזאת: בא אדם אל הבנק ומודיע על נכונותו להשקיע דולארים בתור הלווה במדינת ישראל. הרבית נטו שהוא מקבל היא 9%. אם הוא מוכן להסתפק בשטר של בנק פלונזי-אלמוני בישראל, הרי הוא מקבל רבית אפילו של 10%, ולפני חדשים אחדים יכולה היה לקבל לא פחות מ-15% רבית נטו. אם הוא אינו מסתפק בשטר של הבנק הישראלי כי אם דורש ערבות של הממשלה, הרי הוא מקבל קצת פחות; אם הוא תובע ערבות של הבנק הישראלי בשוויצריה עצמה, הרי הוא מקבל רבית של 3,5%-4% מכסימום. באופן יחסי לסכום הכולל של התחייבויות הממשלה, או אפילו של ההתחייבויות לזמן קצר בלבד, אין המדובר על סכומים גדולים. בכל זאת, השאלה היא רצינית ביותר ואני רוצה לקבל על כך הסברים מן האוצר, שאם לא כן אוציא את הענין לידיעת הצבור. אני מבין כי יש להפעמים הכרח לקחת הלואה בתנאים כאלה כדי להציל את כבוד המדינה מפני החרפה של אי-יכולת לסלק שטר. (מר שהם: זהו בדיוק!) אם כך, הרי אני מסתפק בתשובה זו של מר שהם.

י. פורדר:
אני לא מוכן להסתפק במימרא זו של מר שהם שטר אלישר מסתפק בה. אין אני מדבר על אפשרות שקיים מקרה אחד או שנים שהאוצר היה נאלץ לקחת הלואה בתנאים כאלה בגלל חוסר אפשרות אחרת. אולם מר אלישר, חבר ועדת הכספים, טוען שכן נהוג בבנקים בשוויצריה שיש בהם השתתפות ישראלית, הנותנים לא במקרה אחד אלא בדרך כלל, הלואות למדינה ברבית של 18%. אני רוצה לדעת אם טענה זו נכונה או לא. הבעיה היא רצינית מאד, כי על ידי כך נקבע לא במעט גובה הרבית בהלואות בדולארים לארץ.

היו"ר י. גורני:
מאחר שהשאלה היא אם בנקים שיש לנו מידה מסויימת של השפעה עליהם נותנים הלואות למדינה ברבית שאינה כשרה, ברור שצריך לברר את הענין. בישיבה הבאה נקבל באורים בענין זה.

א. הרצפלד:
הייתי רוצה לדעת מהו המצב ביחס לבנקים בארץ השייכים ל"סקטור השני" הנותנים גם כן הלואות ב-18% וב-20%.

היו"ר י. גורני:
עלי לחזור ולהזכיר לחברי ועדת הכספים כי הסמפרים שנמסרו לנו על תקציב מטבע חוץ, אינם נתנים לפרסום. מחר נמשיך בדיון זה.

סיכום הדיון על המו"ם עם חברת החשמל

היו"ר י. גורדי:

אמרתי בראשית הישיבה כי אני מוכן להיענות לבקשת חבר הכנסת רובין בשם סיעת מפ"ם לדחות את הסכום לעוד שבוע, רק אם אקבל ידיעה שהממשלה מוותרת על שנכסם היום את הדיון בענין זה, לאחר שהוא נדחה כמה שבועות. אולם אנו מתבקשים ונדרשים לסכם את הדיון בהחלטה, והצעותי לסכום הן:

- א. הוועדה רושמת לפנייה את החלטת הממשלה;
 - ב. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת שר הפיתוח שעם קבלת החלטה זו אינה הדלת ננעלת בפני כל הצעה אחרת שתבוא מצד החברה או מצד גורם אחר, שתהיה מכוונת להכניס שנויים בנוסח ב' או תוצע בטרומו. מ
- מנוסח דצמתי סו מסתבר מאליו שהוועדה מתנגדת לנוסח א'.

ח. רובין:

היו"ר צודק באמרו כי הסעה שלנו היתה צריכה להגיש הצעותיה בזמן, אולם היו מקרים לא מעטים שסיעות שונות בקשו לדחות מועד הצבעה כדי להספיק אצל להגיש הצעות סיכום. אם היו"ר אינו מקבל הצעתי, אבקש להעמידה להצבעה.

היו"ר י. גורדי:

אין אנו יכולים להתעלם מן העובדה שהממשלה קבלה החלטה שתכנס לתקפה ב-6 בינואר 1954. באותה החלטה נאמר כי הממשלה מאשר מחדש החלטתה לשלול את נוסח א', והיא רושמת לפנייה שאם תוך חודש ימים תבואנה הצעות אחרות מצד החברה, תהיה הממשלה מוכנה לדון בהן, אלא אם בתוא דרישה מצד החברה לאשר מיד נוסח ב'. אם לא תבוא כל דרישה מצד החברה, נכנסת ההחלטה לתקפה ב-6 בינואר 1954. על אף החלטה זו, אין הדלת ננעלת בפני הצעות חדשות מצד החברה או מצד גורם אחר, אך יש לממשלה ענין שועדת הכספים תסכם דיוניה, לאחר שהיא דנה בענין זה כמה שבועות ולאחר שלא באה כל הצעה חדשה מצד החברה. אלמלא כן הייתי מסכים ברצון לבקשתו של חבר הכנסת רובין לדחות את הסכום, אך במצב זה אני מציע לוועדה לא לקבל הצעה זו.

י. פורדר:

חבר הכנסת רובין צודק בהתחשב למקובל בדרך כלל, אולם אין הוא צודק בקשר למקרה הקונקרטי הזה. הצעתי היא שההצבעה תיערך מחר בבוקר.

ה צ ב ה

נתקבלה הצעתו של י. פורדר

דו"ח חברת השילדומים

היו"ר י. גורדי:

ברצוני לקדם בברכה את מר הלל דן, שהוזמן אלינו להרצות על נושא השלומים.

שה. דן:

אנו עומדים בסוף השנה הראשונה לל בצוע השלומים לגבינו, ובסוף התשלומים של שנתיים על חשבון השלומים, לגבי הגרמנים.

בשנתיים המסתיימות ב-31.3.1954 צריכים היינו לקבל מן הגרמנים 400 מליון מרק, המתחלקים לשני חלקים: דלק ומעיפי קניה שונים. החלק של הדלק היווה 150 מליון מרק, ואילו 250 המליונים הנותרים התחלקו לחמשה מעיפים הכוללים בתוכם מעיפי משנה. המעיפים הם:

א. ברזל ומוצרי ברזל גלתי מוגמרים.
לרשות קבוצה זו עמדו 538 מליון מרק;

ב. ציוד. סעיף זה כולל את כל סוגי הציוד, האל מסכונות כתיבה וכלה באניות, רכבות, מכונות לתעשייה וכו'.
לסעיף זה הוקצבו 90 מליון מרק;

ג. חמרי גלם למרבית התעשיות שלנו, כגון גומי, אסבסט, טכסטיל, עץ, כימיקלים שונים (זבלים * כימיים, חמרי גלם לרפואות) מוצרי אגן, מוצרי זכוכית ושטנים (שמני סיכה ושמנים אחרים). לרשות קבוצה זו עמדו 70 מליון מרק;

ד. צרכי מזון. לסעיף זה הוקצבו 8 מליון מרק;

ה. הוצאות על שרותים (הובלת הסחורות לארץ, ביטוח וכד') וכן הוצאות המשלחת. לקבוצה זו נקבע סכום של למעלה מ-30 מליון מרק.

כעת מתחילה שנה חדשה, ועילנו לזכור כי בחדש ינואר 1953 כמעט ולא היתה קיימת עדיין חברת שלומים למעשה. עד אמצע יולי 1953 לא נסתיימו הסדורים עם הגרמנים בקשר להתחלת ביצוע השלומים לשנת 1953. בגלל חששות רבים ומתוך אי-בטחון בביצוע ההסכם, לא הרכבנו עד לאותו זמן את חברת השלומים כגוף שלם, כדי להימנע מהוצאות סיווגיות על מנגנון. המשלחת שלנו יצאה לגרמניה בסוף מאי 1953. באותו זמן התחיל להתארגן גם הגרעין של חברת השלומים בארץ. לכן אפשר לומר כי הפעולה הממשית של חברת השלומים נמשכת בסך הכל חצי שנה.

שנית, הממשלה וחלקותיה לא הכינו כל תכניות לניצול השלומים. במשך כל התקופה הזאת שרר חוסר אמון בביצוע ההסכם השלומים, גם לאחר שנחתם בלונדון. אולם הבנו שביצוע השלומים מחייב תכנית ברורה, אם כי לא לגמרי קבועה מראש. כדי להבטיח את המשך השלומים למעשה, דרושה תכנית מדוקדקת, כי לעולם אי אפשר לבטוח רק בחוזים. צריך למצוא טקטיקה שתביא את הגרמנים למצב שבו לא יהיה כדאי להם לסגת מן הטובטח בהסכם. עשינו עבודה די רצינית אם כי במנגנון מצומצם, והכינונו את תכנית לביצוע השלומים תוך ארבע שנים. תכנית זו הגשנו לממשלה, ואת פרטיה שמעתי.

בין קוריה הכלליים של התכנית, ההנחה הראשונה היתה שיש להקדיש את כל כספי השלומים לפיתוח, בין על ידי קניות ישירות מגרמניה ובין על ידי קניות שנוכל לאצא לשלם עבורן בכספי השלומים גם מחוץ לגבולות גרמניה. הנחה שניה היתה שאין אנו רשאים להביא מגרמניה כל חומר העשוי להיות מיוצר בארץ. ההנחה השלישית היתה, שכל החומרים המובאים צריכים לשמש להנעת גלגלי התעשייה שלנו, בין על ידי השלמת הקיים ובין על ידי הוספת מפעלים חדשים. סעיף המזון תופס מקום קטן, ואפילו סכום זה כולל כימיקלים לתעשיית מזון, ולא מוצרי מזון לתצרוכת מידית. זו היתה הגישה היסודית, ואסביר כיצד הספקנו לבצעה.

עד היום קבלנו מגרמניה קרוב ל-120 אלף טון סחורות. מתוך 160 מליון מרק (מתוך הסכום הכולל של 250 מליון איני מדבר כרגע על סעיף הציוד שלרשותו הועמדו 90 מליון מרק), קנינו סחורות בערך 130 מליון מרק. למעלה ממחצית הסחורות נתקבלו כבר בארץ, ובשלושת החדשים שנותרו לסיום השנה הזאת נקבל לכל הפחות את היחרה, כלומר עוד 60-80 אלף טון סחורות, פרט לציוד שעליו אדבר בנפרד.

בערך 30-35 מליון מרק לא יכולנו לנצל, מכיון שלא היה יבנלחנו לקנות מה שחייבנו לקנות על פי החוזה. לדוגמא: בקבוצה מתוך 70 מליון המרקים הכלולים בקבוצה השלישית, צריכים היינו לקנות מוצרי עץ תמורת 24 מליון מרק. אין אנו זקוקים לבתי עץ, ובדאי שלא לרהיטים, וגם ניר איננו יכולים לקנות בגרמניה, משום שמחיר הניר הרבה יותר גביה מזה המקובל בארצות אחרות. ההפרש מגיע ל-25%-30%. מתוך 24 מליונים לאה נשארו לפיכך 22 מליון ללא ניצול. אמנם היינו יכולים לנצל סכום זה לקניית ארגזים לאריזת פרי הדר, אך משום מה לא סוודר העניין. מובנה היא שלא קבלנו מן המועצה לשיווק פרי הדר שום הזמנה למנות אריזה.

כמו כן נשארו כמה יתרות מתוך הקבוצה של מוצרי אבן וזכוכית שאיננו יכולים לנצלן. קנינו איזולטררים שאין מייצרים אותם בארץ, וגם שמוט (אבנים העומדות בפני אש גבוהה); השמוט שמייצרים בארץ עומדות רק בפני 700-800 מעלות, אולם התעשייה זקוקה לשמוט העומדות בפני 1400-1700 מעלות. הן דרושות בעיקר לתעשיית מלט, זכוכית ושאר תעשיות העובדות בשרפה בחום גבוה. בקבוצה זו נשארה יתרה של 2 מליון מרק בערך.

בקבוצה ה' נשארה יתרה של 10 מליון מרק לפחות, כי אנו מובילים את הסחורות בעיקר באניות שלנו ולפיכך משלמים עבור ההובלה במטבע שלנו. רק בזמן האחרון הצלחנו להעביר סכום של עשרה מליון מרק מן הקבוצה של מוצרי יציקה, למטרות אחרות.

ביחס ליתרות אלה אין מקום לחשש שהכסף הולך לאיבוד; במקרה הגרוע ביותר, הוא ישאר גם בשנה הבאה באותה מסגרת. אפשרות שניה היא, לקנות בו מצרף מזון. ב"מוצרי מזון" הם כוללים מוצרי חקלאות בכלל, ולפיכך גם עץ. חלק גדול מן התוצרת החקלאית הבאה בחשבון לקניה בחחום זה אינה תוצרת גרמנית, כגון הבקר לשהיטה, קמח שפון, בקר לגידול וכוד. הסוכר הוא רק בחלק תוצרת שלהם; הם קונים את הסירופ ומעבדים אותו סופית. אם נסכים לשיבוי זה, יש טיכוי שנוכל לנצל את היתרה של 35 מליון מארק; אם לא נסכים - היא תעבור לשנה הבאה וניתקל בקשיים שוב באותם המעיפים. למעשה יש רק טניעה רגשית שלא להביא מצרכי מזון מוגמרים מגרמניה, שיימכרו בצורתם המקורית לצרכנים.

הקבוצה השניה היא המורכבת ביותר אצלנו, משום שסחורה זו אינה עומדת לקניה, אלא צריך להזמין את המכונות התעשייתיות, את האניות וכו'. מאידך מאפשר דוקא תנאי זה לפרוץ לנו דרך לקבלת קרדיט בגרמניה, שיאפשר לנו מצד אחד להגדיל את הזמנותינו, ומצד שני גם יגדיל את הלחץ על הגרמנים לפרוע את התחייבויותיהם בהתאם להסכם השלומים. הצלחנו להגיע להסכמים כאלה, ונקבע שאנו נותנים ליצרן מקדמה של 20% על חשבון ההזמנות; עד לגמר הכנסת המוצר וקבלתנו אנו חייבים להשלים את המקדמה על 50% מן התשלום הכולל, ואילו את הנותר עלינו לסלק תוך שלוש שנים לאחר האספקה. הצלחנו להגיע להסדר כזה עם כמה וכמה יצרנים. הם אינם דורשים מאתנו כל ערבות נוספת פרט להסכם השלומים והחווזה הנערך בינינו. אין כלשיעבוד של הסחורה, או דרישה לערבות הממשלה הגרמנית על בצוע הסכם השלומים. חשבנו כי בדרך זו נוכל להגיע השנה לבצוע הזמנות בשווי 450-500 מליון מרק, כך שה-90 מליון מרק העומדים לרשותנו בסעיף הציוד יוכלו לכסות את הדרוש למקדמה על חשבון ההזמנות. אני מצטער לומר כי נצליח בכך רק באופן חלקי. אני רוצה להאמין שעד לסוף שנת כספים זו נצליח לתת להם הזמנות על 200-250 מליון מרק, אך איבני בטוח גם בכך. 60-70 מליון מרק מתוך סכום זה הוקצבו לקניית ציוד עבור מתקני חשמל, אבל מאחר שלא נסתיים המשא ומתן בין חברת החשמל והממשלה והמצב שם אינו ברור, לא הוגשו לנו הזמנות. בגלל ברורים שונים בין חברת החשמל לבין תכנית פיתוח המים בארץ בקשר לשמוש בדישלים או בחשמל, מתעכבות גם כן הזמנות של מכונות. אין עדיין סמכות עליונה שתוכל להכריע בענין זה. אנו דורשים הזמנות כי יש לנו אפשרויות לבצע יותר הזמנות, ואילו המזמינים אינם יכולים לתת לנו הזמנות. אנו מעוניינים להוציא על ידי קומבינציות שונות את הסכום של 90 מליון מארק מקופת האוצר הגרמני ולהעבירו לרשותנו. לשם כך מספיקים "ראמען פערטראגע" עם יצרנים גרמניים, כי אם האוצר הגרמני נוכח כי יש מה להזמין. אם לא נצליח לא בזאת ולא בזאת, ישנה סכנה ש-35 מליון מארק ישארו ניחרה לשנה הבאה.

ההסכם החדש שהוכן לשנה זו, עלה במידה מסויימת אפילו על מה ששיערו האופטימיסטים ביותר שבינינו. הגרמנים מקיימים את ההסכם הרבה יותר טוב מאשר קווינו, ובצורה גמישה הרבה יותר משהיו חייבים בה. הסיבות הן שונות. ישנם תנאים בתוך המשק הגרמני הפועלים לטובתנו, והתעשייה הגרמנית מעוניינת להשיג אצא הזמנות. הם הפכו לשותף שלנו בלחץ על הממשלה הגרמנית לקבלת תנאים טובים יותר לגבי השנים הבאות של תשלומי השלומים. יש לזקוף לזכותנו שאנו יודעים לנצל את התנאים האלה השוררים בגרמניה, מבלי שהנדר יוכל להיות מופנה לרעתנו.

ההחלטה אם בשנה מסויימת מקבלים את התשלום המכסימלי של 300 מליון מארק או התשלום המינימלי של 250 מליון מארק, נתונה בידי שר האוצר הגרמני ואין לנו כל רשות לערער עליה. אולם אף על פי שהחלטת שר האוצר הגרמני היתה השנה על המינימום, אין אנו צריכים לראות בכך פגיעה בנו, באשר ההסכם החדש שנערך אתם מחפה על כך. הממשלה הסכימה שנוכל לחבר יחד קניות לשנתיים. אם לא להביא בחשבון את הסכום שיוקצב גם

השנה לדלק, הרי נוכל השנה לבצע קניות ב-350 מליון מארק, פרט לקרדיטים שאפשר להשיג אצל תעשיינים גרמניים, ופרט לדלק. לא היה מחובתם להסכים לקציב לנו גם להבא 75 מליון מארק לקניית דלק, כי הוסכם בשעתו רק על השנתיים הראשונות. באופן מעשי ה-75 מליון מארק שהוטכם עליהם עתה לקניית דלק הם לתשעה חודשים בלבד, ובינואר 1955 מותר יהיה לנו להקדיש למטרה זו עוד 20 מליון מארק על חשבון השנה הנאה.

בשנים הקודמות היינו מוגבלים בקניית פלדה וברזל. השנה הסכימו לתת לנו לקנות תמורת 120 מליון מארק ברזל ופלדה, וסכום זה יכוסה על ידי הסעיף המתאים מתוך הסכומים שיעמדו לרשותם במשך שנתיים אלה, והעודף יהיה על חשבון השנה השלישית ואולי גם הרביעית. סידור זה הוא לטובתנו, כי ככל שאנו מוציאים יותר מגרמניה, מובטח יותר עתיד השילומים. זה טוב גם מבחינת עבודתו הסדירה של המשק בארץ, כי התעשייה חדע שיש רזרבה מספיקה של חמרי גלם בארץ ותוכל לעבוד לפי תכנית לזמן ארוך. נכון שיש בכך ריזיקו מבחינת המחיר, כי במשך השנים הללו יכול המחיר להיות נמוך יותר מזה שאנו קונים בו עכשיו, אם כי הוא עלול להיות גם גבוה יותר, אך בדעה שעלינו לקבוע את מחיר הקניה עכשיו ולא בתקופת האספקה, כי אני חושב שישנם סכויים לעליית המחירים. המחורה שתובא להנה תאוחסן במחסנים גדולים של הממשלה, ואני חושב כי על ידי כך אפשר יהיה גם לרופף את המתח הקיים בארץ בשטח האשראי. הממשלה יכולה לממן את עצמה על ידי קיום המחסנים, ולתת אפשרות לבעלי תעשייה לקנות מחורה מן המחסן בשיעורים הדרושים לו לתקופה לא ארוכה, כך שלא יהיה לו צורך בקרדיטים. זה יתכן רק אם יש לו בטחון שגם כאשר יאזל מלאי זה, יוכל לקנות טוב חמרי גלם.

השג נוסף הוא שהקטנו את ההגבלות של סעיף המשנה, והננו חייבים לנצל רק 5% מן הסכומים הקבועים בכל סעיף משנה, למטרה שלה הוא נקבא.

הישיבה נוסלה בשעה 14.40